

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1165287/2

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יוסף יגודה – אב"ד, הרב ישראל דב רוזנטל, הרב סיני לוי

המנוח: פלוני

המבקשים: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד עובדיה סלמה)

פלוני

פלוני

הנדון: התנגדות לצו קיום צוואה

החלטה

א. רקע ובקשות הצדדים

בפני בית הדין מונחת צוואת המנוח, נושאת בראשה את התאריך 8 בספטמבר 2011. בתחתית העמוד יש תוספת, הנושאת את התאריך - אוקטובר 2013. דף נוסף מצורף לצוואה תחת הכותרת "דיעות שונות" ובו פירוט נוסף בנוגע לעיזבון.

בעניינה של צוואה זו הוגשה בקשה לקיום צוואה.

כמו כן, נפתח תיק "התנגדות לצו קיום צוואה" על ידי הגב' א'.

הגב' א' אינה טוענת שנפל פגם בצוואה, ואינה מתנגדת לעמוד הראשון שלה, אלא שטוענת שיש צוואה נוספת, צוואה בעל פה, מאוחרת לצוואה הנזכרת. בצוואה בעל פה נקבע כי היא הזכאית לזכויות הפנסיה. כמו כן, טוענת שאין לתת תוקף של צוואה לדף הנוסף המצורף לצוואה. יצוין כי בדף הנוסף יש התייחסות ספציפית לנושא הפנסיה.

לדבריה, היא שמעה את הצוואה בעל פה מפיו של המנוח ארבעה ימים לפני מותו, בתאריך 15.2.2018. תוכנה של אותה צוואה היא, שהמנוח מצווה את כל זכויות הפנסיה שלו לגב' א', הידועה בציבור שלו. הגב' א' רשמה "זיכרון דברים" המתעד, לטענתה, צוואה בעל פה זו. לאחר מכן הפקידה את זיכרון הדברים אצל הרשם לענייני ירושות.

בקשתה – לקיים את הצוואה שבכתב, ולצד זאת לקיים את הצוואה שבעל פה.

המנוח נפטר בתאריך ה' אדר תשע"ח (19.2.2018).

המבקשים טוענים שיש לדחות את הבקשה לאישור הצוואה בעל פה. כמו כן, מבקשים לאשר את הצוואה שבכתב על שני עמודיה. עוד הם מבקשים לחייב הגב' א', הוצאות משפט, שכן מחמת התנגדותה נאלצו לשכור טוען רבני. לטענתם, יש לחייבה על פי ההלכה לאור העובדה שהיה ברור שאין בסיס לבקשה, ובפרט לאחר שפנתה לעו"ד, שוודאי יודע שאין בסיס לבקשתה, ובגלל הגשת בקשה כזו, נאלצו המבקשים לשכור אף הם את שירותיו של טוען רבני.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דיון והכרעה

ב. צוואה בעל פה על פי ההלכה והחוק

על פי ההלכה יש בסיס למתן תוקף לצוואה בעל פה, אשר נאמרת במצב של חולי, שבסופו פטירת המצווה. הדברים מפורשים ומפורטים בשולחן ערוך חושן משפט סימן רנ. נצטט מעט מסעיפים ההלכה בסימן זה:

סעיף א - מתנת שכיב מרע אין צריך להקנותה בשום אחד מדרכי ההקנאה, שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו.

סעיף ד - אין כל הדברים הללו אמורים אלא בנותן כל נכסיו ולא שייר כלום, אבל אם שייר כלום שלא נתן, דינו כמתנת בריא שאינה נקנית אלא בקניין.

סעיף ז - כמה דברים אמורים שמתנת שכיב מרע שיש בה שיור אינה נקנית אלא בקניין ואם עמד אינו חוזר, כשנתן סתם. אבל אם פירש מחמת מיתה, או אפילו לא פירש אלא שנראה מתוך דבריו שהוא נותן מחמת מיתה כגון שמתאונן על מיתתו וכיוצא בזה, אפילו אם יש בה שיור נקנית באמירה בלא קנין, לכשימות, ואם עמד, חוזר אפילו יש בה קנין במקצת.

ובהיבט החוקי נקבע בחוק הירושה, סעיף 23:

(א) שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות, רשאי לצוות בעל-פה בפני שני עדים השומעים לשונו.

(ב) דברי המצווה, בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה, יירשמו בזיכרון דברים שייחתם בידי שני העדים ויופקד על ידיהם אצל רשם לענייני ירושה; רישום, חתימה והפקדה כאמור ייעשו ככל האפשר בסמוך לאחר שניתן לעשותם.

יש לציין שבנדון שלפנינו, אם היינו קובעים שעל פי החוק יש לתת תוקף לצוואה, אף אם לפי ההלכה צוואה זו אין לה תוקף, הייתה מועילה הצוואה לגבי זכויות הפנסיה. שהרי זכויות הפנסיה אינן נכס ממשי של האיש, אלא התחייבות של קרן הפנסיה כלפי האיש. חיוב זה הוא הסכם חוזי בין הקרן לבין הזכאי, ולהסכם זה יש תנאים וכללים משלו, וידוע שעל פי ההלכה כל תנאי שבממון קיים. אם היה לצוואה תוקף על פי החוק הישראלי, אשר לפי כלליו התחייבה קרן הפנסיה למנות, היה אפשר לפעול לפי הצוואה אף שאין לצוואה תוקף על פי ההלכה, הואיל וכך הותנה בין הצדדים להסכם.

אך כפי שיבואר להלן, לא רק על פי ההלכה לא התקיימו התנאים הנותנים תוקף לצוואה, אלא אף על פי החוק אין לצוואה זו תוקף. טענת גב' א' שהייתה צוואה בעל פה לא זכתה לשום ראייה עובדתית, ואינה עומדת בדרישות היסוד של החוק.

ג. אין בסיס לבקשה לאישור הצוואה שבעל פה

הצוואה הנטענת, נאמרה בעל פה, שלא בפני שני עדים. יש לבחון הן על פי ההלכה והן על פי החוק, האם יש מקום ליתן תוקף לצוואה שכזו.

הגב' א' טענה שהמנוח אמר אף לבניו וגרושתו שהיא זו שתקבל את זכויות הפנסיה. טענה זו אין לה על מה שתסמוך, שהרי אפילו הגב' א' אינה יודעת שנאמרו הדברים לבנים, אלא שלטענתה כך אמר לה המנוח, ואילו הבנים והגרושה מכחישים לחלוטין את טענתה, ולדבריהם נאמרו להם דברים סותרים לחלוטין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

צוואת שכיב מרע בלא עדים - על פי ההלכה.

בשו"ת גינת ורדים (לרבי אברהם בן מרדכי הלוי, רבה של קהיר לפני כשלוש מאות שנה), בכלל ה' בסימן יא עד סימן יג, יש משא ומתן הלכתי בשאלת תוקפה של צוואת שכיב מרע אשר נעשתה בלא עדים. בסימן יא הביא תשובת רבה של ירושלים רבי משה בן חביב לשאלתו של בעל גינת ורדים. סימן יב הוא תשובתו של הגינת ורדים, וסימן יג – תשובת הרמב"ח לדברי הגינת ורדים.

בסימן יב, הביא הגינת ורדים משו"ת הרא"ש (כלל פג סימן ד) בה נשאל הרא"ש:

דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי, אם מועיל בלא כתיבה ובלא עדים.

תשובתו של הרא"ש:

[...] אבל עדים ודאי צריך, אם הממון ביד היורשין, אבל אם הממון ביד מקבל המתנה, והוא אומר, נתנו לי, נאמן במגו דאין בידי כלום, או חזרת לך, ובשבועה.

ולאחר שהביא ראיות נוספות לדין זה כתב הגינת ורדים:

ועוד תמצא מציאות רבות בפוסקים ראשונים ואחרונים דמצרכי בצוואת שכיב מרע לעדות ברורה והגונה על פי שנים עדים.

למרות האמור, סבור הגינת ורדים כי הדרישה לשני עדים אינה דרישה מהותית אלא רק כראיה בלבד, "דלא איברו סהדי אלא לשקרי", והוכיח כן מדברי הרא"ש הנזכרים. שהרי כתב הרא"ש, שאם המתנה בידי של המקבל, הוא נאמן. ודייק הגינת ורדים שאין מדובר דווקא שקיבל את המתנה לידי קודם הפטירה אלא אף אם החזיק במתנה לאחר הפטירה. אילו קיבל את המתנה לידי קודם הפטירה נאמנותו לא היתה מכח המיגו, אלא מכח חזקה מה שתחת יד אדם שלו וממה שנזקק הרא"ש לנאמנות מחמת מיגו יש ללמוד שאם יש ראיה שכך ציווה המנוח, הרי שיש לקיים את הצוואה אף אם לא נאמרה בפני שני עדים. כמו כן, עצם הנאמנות של המקבל במיגו, מוכיחה לכאורה שאין צורך מהותי בשני עדים, שהרי אף אם מכוח המיגו אנו מאמינים לו שכך צוה המצווה, הרי סוף סוף לא אמר המצווה את הצוואה בפני שני עדים. אלא וודאי שאם יש לפנינו ברור אחר שאכן כך אמר המנוח, אף אם נאמרו הדברים שלא בפני שני עדים – נאמן. (אומנם, ראו בסימן יג שרבי משה בן חביב העלה כמה דרכים לדחות ראיה זו, אך אינו חולק עקרונית על מסקנת הגינת ורדים). לפיכך ביאר מה שמצינו בדברי הראשונים, שאם נתנה צוואה בפני עדים פסולים, אין לחוש לצוואה:

ואין מכל זה סתירה למה שכתבנו דכל מציאות הללו מתרצי כשהבעל דין הוא מכחיש את הענין לכן מצריכין בהו לשתי עדים להעמיד הענין בעל כרחו של יורש.

עוד הביא מדברי המבי"ט (חלק ב סימן קמח) אשר כתב:

שאלה: אישה שצוותה שיתנו ממה שחייב לה פלוני סך כך לפלוני בפני דיין הקבוע בקהל ההוא ובפני כמה נשים ואמו של יורש האישה נמצאת שם ולא הספיקו להביא עד אחר עד שנפטרה יורינו רבינו אם יתנו מה שצוותה לפלוני על פי החכם והנשים ואם היורש.

תשובה: אין הצוואה ניתנת על פי עד אחד אפילו שיהיה חכם ודיין, והנשים המסייעות אין בהן ממש ויכול היורש לערער אפילו אין העיזבון בידו אלא ביד לווה אחד שהיה חייב לה. ועם כל זה נראה לי שיוכלו לומר ליורש שיקבל חרם שאינו מאמין שהוא אמת מה שאומר החכם ואמו שהאישה צוותה שיתן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפלוני סך מה מאותו החוב, וקרוב לוודאי שלא יקבל חרם שינו [צ"ל "שאינו"] מאמין עדותם, ואם החכם היה נותן אל לבו שהייתה אומרת לו שיזכה מן הלווה סך מה שצוותה לפלוני, והיה לוקח בידו, היה נאמן כדין שלישי שהוא נאמן כששלישותו בידו, ואפילו שלא נעשה זו יקבל חרם כמו שאמר וגם אם היורש הוא קטן אם הגיע לפעוטות שממכרו ומתנתו קיימת אם יאמר שמאמין דברי החכם או דברי אמו - נותנין על פיו מה שצוותה האישה. נאום המבי"ט.

אף מתשובה זו, לכאורה משמע שיש צורך בשני עדים. אלא שמסיום דבריו שכתב שיקבל חרם כמו שאמר, דהיינו, שאינו מאמין לדברי החכם שהמנוח כתב צוואה, מוכח שאם היה מאמין הרי שיש לקיים את הצוואה. דהיינו, יש תוקף לצוואה בעל פה אף שנאמרה שלא בפני שני עדים, ובתנאי שהיורש מאמין שכך אמר המוריש, אך כל שהיורש אינו מאמין, אין לחוש לטענת הצוואה בעל פה.

לצד האמור, מדגיש הגינת ורדים שנדרשת אמירה מפורשת בדרך של ציווי, ולא די בהתחקות אחר רצון המנוח:

ולכא למימר בזה דניזיל בתר אומדנא כדאמרינן בכמה מילי דמתנתא דאזלינן בהו בתר אומדנא, דדוקא שלשון המתנה הוא כהוגן או על פרטי המתנה אנו הולכין אחר האומדנא, אבל לקיים המתנה מעיקרה מצד אומדנא בלבד זו לא שמענו, ואף על פי שהקילו במתנת שכיב מרע, לא מפני זה נוסף אנחנו להקל שאפילו בלא דברים רק באומדנא שנקיים הענין, כי היכי דלא לוסף עלה.

דהיינו, לא די להשתכנע שרצון המנוח היה כזה או אחר, אלא נדרשת הוכחה שכך ציווה. בשכיב מרע אמירה היא מעשה הקניין, והדרישה לאמירה בדרך של ציווי היא כן מהותית, ולא די בכך שבית הדין סבור שכך היה רוצה המצווה או אפילו שהביע רצונו אך לא ציווה.

הגינת ורדים סיכם דבריו: "כללא דמלתא דלענין צואת השכיב מרע שפיר דמי להתקיים בעד אחד וקרוב או פסול כל זמן שאין היורש מפקפק בדבר".

יש לשלול חשש שנאמרו הדברים מחמת שיקול חיזוני

בסימן שלאחריו, סימן יג, דן רבי משה בן חביב בדברי הגינת ורדים. הוא קובע שאף אם נקבל צוואה שלא נאמרה בפני שני עדים כשרים, יש לוודא כי הדברים שאמר השכיב מרע, נאמרו ברצינות ולא מתוך מניעים אחרים. וזו לשונו:

והכלל העולה לעניות דעתי דכל צוואה דנעשית בפני עד אחד או בשני עדים קרובים אפילו יודה היורש דהוא מאמין לעד ולקרובים דכך צווה מורישו, אין לחייב ליורש, דטענינן ליורש דהשכיב מרע לא גמר בלבו לתת אותה מתנה כיון דלא היו שם שני עדים כשרים, ודילמא צוה כן כמשחק וכמהתל או שלא להשביע את בניו שמניח להם ממון הרבה, ולכך צוה לפני עד אחד או קרובים, דאילו גמר בדעתו לתת במתנה גמורה היה מצוה בפני שני עדים כשרים. ומיהו, אם העד או הקרובים מעידים ואומרים דהשכיב מרע אמר צוואתו מלב ומנפש והכירו מתוך דבריו שלא היה כמשחק ומהתל ולא עשה משום שלא להשביע את בניו והיורש מאמין לדבריהם, פשיטא דמוציאין הממון מידו לתתו למקבל מתנה, ובכי האי גוונא מודינא דאמרינן לא איברו סהדי אלא לשקרי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דהיינו, רבי משה בן חביב מסכים שעקרונית הדרישה לשני עדים אינה דרישה מהותית, אך לדבריו ברוב המקרים שהציווי היה שלא בפני שני עדים הרי שיש לחשוש לאמירה שאינה רצינית ולא נועדה בכנות להקנות את רכוש המוריש לאדם אחר.

דברים אלו אינם סותרים לתשובת המב"ט. המב"ט דיבר במצב בו היו עדויות משמעותיות לציווי – שכן ציווה בפני חכם ונשים רבות, אלא שמבחינה פורמאלית לא היו שני עדים. מצב כזה של ציווי בפני הדיין מסיר חשש של אמירה שנאמרה כהשטאה בעלמא היינו רק כדי לרצות את השומע.

בנדון דידן, הנוכח היחיד באמירת הצוואה הנטענת היא הטוענת לזכות מכוח הצוואה, ואם כן יש חשש רציני שאף אם אכן נאמרו הדברים, לא נאמרו אלא כדי לרצות אותה, אך לא היתה כוונה למצווה שאכן תזכה בזכות זו. לפיכך נראה שאף אילו הייתה לפנינו הקלטה של המנוח – ובכך הייתה ראייה לכאורה על האמירה עצמה, עדיין הייתה עולה האפשרות שמא לא נאמרו הדברים אלא לרצות את השומע בלבד.

לסיכום

דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים – אף אם נאמרו שלא בעדים.

אמנם, יש לוודא כי הדברים נאמרו בדרך של ציווי.

וכן יש לוודא כי הדברים נאמרו בכוונה גמורה להקנות, ולא מנימוקים אחרים (השטאה, השבעה).

כמו כן אפשר לתת תוקף לציווי השכיב מרע שלא היה בפני עדים – רק אם היורש מאמין לדברים, ומשוכנע שנאמרו כאמור.

ובנדון דידן – למרות שכאמור מבחינה הלכתית הצורך בשני עדים בצוואת שכיב מרע אינו מהותי, מכל מקום לא התקיימו אף אחד מהתנאים המאפשרים לאשר צוואה זו. אין כל ראייה שאכן הדברים נאמרו. אף אם הדברים נאמרו אין ראייה שנאמרו בצורה של ציווי. אף אם נאמרו בצורה של ציווי אין ראייה שאכן הייתה כוונה לנותן לתת את המתנה שיתכן שעל פי הנסיבות בחר המצווה לומר דברים אלו כדי לרצות את גב' א', אך לא הייתה לו שום כוונה שתזכה בזכות זו, וידע שיקשה עליה להוכיח שאכן הדברים נאמרו בכוונה הנכונה. פרט לכל זה, היורשים מכחישים לחלוטין את טענת המתנה בעל פה, לדבריהם, המצווה אמר להם דברים הפוכים לחלוטין. ובפרט שעל פי התרשמות בית הדין יש יסוד לטענת היורשים שבזמן הנטען של ידי המבקשת, המנוח כבר לא היה בדעת איתנה וכפי שנתייחס עוד להלן.

לפיכך, אין כל מקום לחשוש לטענת הצוואה על פי ההלכה.

צוואה בעל פה, ללא עדים – על פי החוק.

לטענת בא כוח המבקשת יש לבית הדין הסמכות לאשר את הצוואה אף אם נפלו בה פגמים, וזאת לאור סעיף 25 לחוק.

יש לדחות על הסף טענה זו, לאור הדברים המפורשים האמורים בסעיף 25 לחוק, וזה לשונו:

25. (א) התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה, ולא היה לבית המשפט ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה, רשאי הוא, בהחלטה מנומקת, לקיימה אם אף נפל פגם בפרט מן הפרטים או בהליך מן ההליכים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המפורטים בסעיפים 19, 20, 22 או 23 או בכשרות העדים, או בהעדר פרט מן הפרטים או הליך מן ההליכים כאמור.

(ב) בסעיף זה "מרכיבי היסוד בצוואה" הם:

[...]

(4) בצוואה בעל פה כאמור בסעיף 23 – הצוואה נאמרה על ידי המצווה עצמו בפני שני עדים השומעים את לשונו בעת שהיה שכיב מרע או בעת שראה את עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות.

כאמור, בצוואה זו לא התקיימו מרכיבי היסוד, שהרי הצוואה לא נאמרה בפני שני עדים. כך שעל פי החוק לא מתקיים התנאי המהותי, המאפשר לבית הדין לאשר צוואה אשר נפלו בה פגמים שאינם עקרוניים.

ד. הצוואה שהוגשה על ידי הבנים – תקפה

ביחס לעמוד הראשון אף הגב' א', אינה חולקת על תוקפה של הצוואה אשר הוגשה על ידי הבנים. מדובר בצוואה בכתב יד, עם חתימת המצווה ובציון תאריך.

כך הוא לשון סעיף 19 לחוק הירושה:

צוואה בכתב יד תיכתב כולה ביד המצווה, תישא תאריך כתוב בידו ותיחתם בידו.

בית הדין עיין בצוואה, ובמספר מכתבים אשר התברר כי נכתבו על ידי האב. לאחר העיון אין ספק כי הכתב בצוואה הוא כתב ידו של האב. וכמו כן, מתקיימים בצוואה זו כל התנאים הדרושים לאישורה.

גם מבחינה הלכתית את הזכויות הנובעות מזכויות הפנסיה ניתן להעביר בכתב, שכן מדובר על זכות הסכמית מול הקרן המשלמת את הפנסיה.

ה. תוקפו של העמוד הנוסף

המבקשים הגישו עמוד נוסף אשר אף הוא נכתב בכתב ידו של המנוח, נושא כותרת "ידיעות שונות" בו פירוט נוסף בנוגע לעיזבון.

הגב' א' מבקשת שלא לאשר עמוד זה כצוואה, לאור העובדה שאינו כולל את המרכיבים הנדרשים לצוואה – אין עליו חתימה ואינו נושא תאריך. כמו כן, אינו נושא חתימת עדים. לדבריה, אף מסתבר שהמסמך הנוסף נכתב בתאריך אחר.

בבקשתה מסבירה הגב' א' כי לדעתה אם לא יאושר חלק זה של הצוואה, הרי שתוכל לזכות בקצבתו של המנוח מכוח צו ירושה שתוציא. בדבריה היא מסתמכת אף על כך שבית הדין כתב בהחלטה קודמת כי הצוואה אינה מתייחסת לזכויות הפנסיה.

בית הדין סבור כי בקשתה של הגב' א' אינה תואמת אף את האמור בעמוד הראשון של הצוואה, אותו היא מסכימה לאשר. בעמוד זה אין אמנם הוראה הקובעת פוזיטיבית למי תועד קצבתו של המנוח, אך יש הפניה למסמך אחר ושם התברר רצונו של המנוח, וכך נכתב בצוואה:

ג. בטוח חיים המשולם ע"י מדור גמלאות צה"ל ישולם על פי טופס חלוקה כפי שמסרתי לצה"ל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אין לבית הדין ספק כי גם הדברים שנכתבו בעמוד השני, מבטאים את רצונו של הנפטר. אלא, שעולה השאלה האם יש לאשר האמור בעמוד זה כצוואה.

מבחינה משפטית הדבר אפשרי, אך נתון לשיקול הדעת.

לעיל ציטטנו את סעיף 25 הקובע כי ניתן לרפא פגמים בצוואה כאשר השתכנע בית הדין כי זהו רצון המצווה ובהתקיימם של מרכיבי היסוד. מרכיב היסוד של צוואה בעל פה, נקבע בסעיף קטן 25 (ב) (1):

בצוואה בכתב יד כאמור בסעיף 19 הצוואה כולה כתובה בכתב ידו של המצווה.

דהיינו, די שהצוואה נכתבה בכתב ידו של המצווה, ואילו חתימת המצווה אינה מרכיב יסוד. אמנם, לאור העובדה שהנושא שבמחלוקת – הזכויות ממדור גמלאות – מאוזכר אף בחלק הראשון של הצוואה, וכאמור לחלק זה מוסכם שיש תוקף, בית הדין אינו רואה צורך ליתן בשלב זה החלטה סופית בדבר מעמד המסמך הנוסף.

1. טענותיה העובדתיות של האישה המתנגדת מפקקות

יש לציין כי טענותיה העובדתיות של גב' א' אינן אמינות.

גב' א' טענה כי היא והמנוח גרו בדירה אחת משך שש שנים, טענה זו לא הוכחה. ידוע שהמנוח גר בשנה האחרונה בביתו. גב' א' טענה כי במשך השנים גרו בעיקר בביתה, אך בשנה האחרונה גרו יחדיו בביתו. טענה זו אינה משכנעת, מה גם, שכתובתה, רשומה בדירתה, וכתובתו הרשומה של האיש, בדירתו.

לאמיתו של דבר, טיב היחסים בין המנוח לגב' א' אינו מן העניין, אך ציינו זאת כדי להצביע על התרשמות בית הדין כי יש פגמים באמינות של גרסתה של גב' א'.

תאריך הצוואה הנטענת הוא ביום חמישי ל' בשבט תשע"ח (15.2.2018). לדבריה לא הספיקו לארגן חתימה על צוואה כתובה למחרת היום בשל קשיים טכניים כמפורט בפרוטוקול, ובמוצאי שבת כבר לא היה האיש בדעת נכונה.

בניגוד לכך המבקשים העידו כי כבר ביום רביעי כ"ט בשבט תשע"ח (14.2.2018) דעתו של אביהם לא הייתה מכוונת. דבריהם של הבנים היו אמינים הרבה יותר.

בא כוחה של הגב' א' אמר כי נקרא על ידי האישה להחתים את האיש על צוואה ביום שישי א' באדר תשע"ח (16.2.2018) אך בסוף ביטלה את הגעתו. אין חולק כי מי שזימן את עורך הדין הייתה הגב' א' ולא המנוח או אדם אחר. כפי הנראה בימים חמישי שישי 15-16 לפברואר, כמה ימים לפני פטירת המנוח ניסתה הגב' א' 'לארגן' צוואה אך הדבר לא עלה בידה.

חשוב לציין כי כשלושה חודשים קודם לפטירה התאשפו המנוח והיה תקופה ללא הכרה. לאחר מכן שב להכרה מלאה למשך מספר שבועות. אילו חפץ האיש לכתוב צוואה לטובתה של הגב' א', עמד לרשותו פרק זמן מספיק, בו ידע כבר שמצבו קשה, אך היה בדעת מלאה ללא חולק. כפי הנראה המנוח לא חפץ לשנות מצוואתו.

2. הוצאות משפט

בית הדין סבור כי יש מקום בנדון דידן לחייב את הגב' א' בהוצאות לטובת המבקשים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכלל הבסיסי בהלכה הוא שלא לחייב את הצד שהפסיד בדין בהוצאות משפט. על פי ההלכה יש לאדם זכות שטענותיו כנגד חברו יבוררו בבית דין, אף שיגרמו לחברו הוצאות, ואינו צריך לשאת בהוצאות אלו. עם זאת, כאשר צד מגיש תביעה קנטרנית או תביעה שאין לה כל בסיס להתקבל, ובכך גורר את הצד השני להוצאות יש מקום לחייבו בהוצאות הצד השני. ראו בסוגיה זו פד"ר כרך י' עמוד 15-3.

בנדון דידן בוודאי שלא היה מקום לתביעה. בית הדין הבהיר זאת בהחלטה קודמת מיום ט' באייר התשע"ח (24.04.2018) והאיר את עיני הגב' א' "שזיכרון הדברים של צוואה בעל פה אינו עומד בדרישות החוק", למרות זאת המשיכה א' בהליכי ההתנגדות. יתר על כן, רגלים לדבר שאף הנטען על ידי הגב' א', אינו אמת. הסתייעות הגב' א' בהליך מיותר זה, בעורך דין מטעמה, הוליד באופן טבעי את הצורך של המבקשים להסתייע אף הם בבא כוח מטעמם דבר שיש לו עלות כספית ניכרת.

ח. החלטה

א. יש להוציא צו קיום צוואה לצוואה שהוגשה על ידי המבקשים – העמוד ראשון.

ב. אין קביעה בנוגע למעמדו של העמוד השני.

ג. דוחים את התנגדותה של גב' א' לצו לקיום צוואה, ודוחים את בקשתה לקיום הצוואה בעל פה.

ד. מחייבים הגב' א' בהוצאות בסך של 3,500 ש"ח לטובת המבקשים.

ניתן לפרסם את פסק הדין לאחר השמטת שמות הצדדים.

ניתן ביום כ"ח באב התשע"ח (09/08/2018).

הרב סיני לוי

הרב ישראל דב רחנטל

הרב יוסף יגודה – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים